# Říma zploze ci.

*Historický román*

—od—

ALFREDA MEISNERA.

*Novicka Marcelina.*

(Pokračování 4.)

"Pane hrabě," odtušil pater Bonaventura, "vy nemůžete nám nebohým kněžím v těchto dnech jisté podezření za zlé míti. Prosím, račte jen svá přání vysloviti—".

"Jsme zde shromážděni," pravil hrabě Kolovrat, "abychom seznam kostelních předmětů předsevzali; doufám že vám to známo, aneb že jste to uhodl. Tu jedná se o to, aby zbytečné, k další potřebě ne přísně nutné věci, jako kalichy, monstrance atd. do nes svěcených rukou brány nebyly. Obracím se tudíž s tou prosbou k vám, abyste nás provázel, aby spomenuté svaté nádoby svěcenými kněze rukami snímány a zabaleny byly."

"To mám činiti já?" zvolal pater Bonaventura odhodlaně, osvědčuje zarytou neoblomnost, jako v předešlé noci. "To dám vašnosti jinou radu! Obraťte se k takovému knězi, který buď od církve odpadl aneb odpadnouti chce, nikoli ale ke mně! Žádný dobrý knez nepodá ruky své k dílu, jaké vy žádáte! Vláda učinila by při podobných exekucích nejlépe, kdyby každému zeměpanskému komisaři přidala osobu, která, jako pověstný Feszler, všechny ony služby vykonává, kteréž kletbou církevní stíženy jsou. Vždyť jsou lidé, kteří odhodláni jsou, dýku do srdce jich matky, církve svaté, vraziti. Vyť byste měl také lidi znáti a je vyhledati."

"Držte jen míru!" odpověděl klidně avšak určitě hrabě. "Já jsem se vás jen ptal, zda li mou prosbu splniti chcete čili nic—takových odůvodnění svého zřeknutí mohl jsle si uspořiti. Nepotřebuji vám snad říci, že bych vám mohl to přikázati, oč jsem vás prosil."

"Toť bych přec rád viděl!" zvolal pater Bonaventura. "To nenahlížím!"

"Nevíte" pravil hrabě, "že nejednám z vlastního popudu, nýbrž že mám ty nejpřísnější návody?"

"Takové návody" odvětil zpovědník, "mohou býti pro úředníka který je obdržel závazny, však pro katolického kněze nemají nejmenší závaznosti. Mně platí slovo arciskupovo více, než všechny rozkazy státní kanceláře."

"Pak prohlašuji vám," pravil odměřeně hrabě, "že postavení, kterož u tohoto klášterského kostela až dosud zaujímáte, vám to za povinnost ukládá. Klášter vyzdvihuje se nejvyšší mocí císařskou, a veší povinností to jest, vykonati každou službu, která, jako ta právě mnou žádaná, od kněžských rukou vykonána býti má."

"K čemu pak jest toho zapotřebí?" odvětil páter Bonaventura pichlavě. "Proč by neměly ty svaté nádoby a monstrance již dnes do nesvěcených rukou brány býti, jelikož beztoho odsud rovnou cestou k zastavení odvezeny budou? Snad i — strašlivá, avšak nutně připadající myšlenku — budou židovy prodány, aby prázdná státní pokladnice čerstvějí se naplnila?"

"Toť přesahuje mou trpělivost!" zvolal hrabě v mocném pohnutí. V tom však když dále mluviti chtěl, povstala abatyše.

"Vy máte sice úplně pravdu," pravila k páteru Bonaventurovi, "že hrozíte se úkonu, který od vás požadován byl; avšak poddejte se, zapřisahám vás, slepé, hrubé moci, která námi nyní vládne! Vy neposloucháte v tomto pádu zeměpanského rozkazu, nýbrž sloužíte neprostředně našemu pánu Ježíši Kristu, když nejsvětější svátost, v nížto přece s tělem i s duší přítomen jest, před rouháním a znesvěcením uchráníte! — Kdož by měl tuto službu vykonati, když byste vy se zdráhal? Komise dolehá a musí naše zlato a stříbro míti. Museli bychom naposled ještě toho se dočkati, že tabernakul byl by násilím otevřen a svaté hostie z monstrancí a ciborií byly po schůdkách rozházeny a rozšlapány—"

"Nejvelebnější paní," odpověděl spovědník tonem nejhlubší pokory. "Já děkuji vám za tento povznášející příklad jemnosti a oddanosti! Vás, jakožto představené, která jedině právo má, nad statky tohoto kláštera rozhodovati, jsem ochoten poslechnouti, aniž bych své svědomí obtížil."

Takové nekonečné boje byly komisi v těmito zarytými odpůrci podstoupiti, aby ve svém povolání o krok postoupila, i patřilo skorem nadlidské zapření sebe k tomu, ty nepřestávající výbidky déle snášeti.

A přece bylo to nejmoudřejší, toto škádlení nechat vybíhat, jelikož rozhořčené kněžstvo jen příležitost hledalo, jak by si mohlo na utrpená pronásledování stěžovati, a aby mohlo hrubá moci lidu se dovolávati, v kteréžto v tehdejších časích věřící a nevinně věřící nástroj měli.

Když byly rozpaky svědomí páteru Bonaventury utišeny, odebrali se spovědník, abatyše a sakrystanka s jedním hrabě, Ebenstein a sluhové s druhé strany do sakrystie klášterského kostela, kamž bedny a kufry, potřebné k uschování a zabalení cenných věcí již dopraveny byly.

Roucha církevní, která se zde v hojném počtu nalezala, byla krásná, ano i drahocenná, avšak množství cenných věcí ze zlata a stříbra nedosahovalo daleko onu výši, k jakéž dle pověsti bohatství chrámu doxanského sáhalo.

Na otázku, svědčící o podivení nad touto okolností, která hraběti nevolky vyklouzla, odpověděla abatyše pichlavě:

"Což má se nám vydříti i to, co není naším mojetkem?"

Mezi tím, co sluhové hraběte tyto předměty v bedny ukládali a hrabě s Ebensteinem je sepisovali, vyrážela se Abatyše a páterem Conaventurou. Hlas její sice zněl velmi zkormouceně, avšak bělo pozorovati úmysl, slyšenu býti.

"Skorem by se dalo mysleti," pravil páter Bonaventura, "že jsme se dostali pod pruské jařmo."

"Nyní jest mnohem hůře, mnohem hůře", odvětila abatyše. "Já pamatuji se velmi dobře na ony časy, když Prusové v Doxanech leželi. Oniť sice plenili a kradli, a měli také shora navedení k tomu. Také naše dvorce vytrpěly tehdáž velmi mnoho, ale ta čest musí se jim nechati: kostela se ani nedotkli. Staloť se, že jeden sprostý voják skorem již dohořenou svíčku ukradl; avšak na rozkaz velitele byl hned bez milosti zastřelen."

Stavě se jakoby této smýšlence věřil, odpověděl páter Bonaventura:

"A to učinil Bedřich Veliký, ten veliký loupežník, ten veliký kacíř, ten veliký neznaboh! Jakž máme nazývati ony lidi, od kterýchžto dnes navštíveni jsme?"

"O modleme se za ně, modleme se!" zvolala abatyše, oči k nebi pozvedajíc a ruce sepjavši. "Modleme se za ně, a přenechme všemohoucímu ztrestání jich."

"Amen", mumlal pro sebe zpovědník.

Po ukončení práce v sakristii přišel vnitřek kostela na řadu, a zde především hlavní oltář.

Páter Bonaventura kráčel beze všeho pohnutí po schodech k oltáři, otevřel tabernakul a vyňal monstranci, kalichy a ciboria. Na to sestavil je co nejslavněji na oltáři do řady.

Vrhnuv se pak na kolena odříkával latinské modlitby

Společně poklekli abatyše a sakrystanka.

Pohříženi byvše po nějakou chvíli v největší pobožnosti, povstali a páter Bonaventura počal hostie z nádob vyndavati. Ukončiv toto, kladl monstrance a kalichy, každý dříve vroucně políbiv, do připravené skříně.

Když byli sluhové hraběte tuto uzavřeli, a baron Ebenstein na ní úřední pečeť s dvouhlavým orlem byl vtiskl, přerušil páter Bonaventura hrobové, po celý tento výkon trvající ticho, a pravil velmi nadšeně:

"S těmi penězi, kteréž z těchto svatých nádob raženy budou, vykoupí si Rakousko jen neštěstí a zkázu."

Stejný výkon opětoval se i u ostatních postranních oltářů, i zde byly všechny zbytečné skvosty odebrány.

Po ukončení této práce, kteráž delší čas vyžadovala a která zprovázena byla jedovatými poznámkami se strany duchovního dílu přítomných, nezbývalo ku konečnému vyřízení celé této záležitosti než sáhnouti ještě na sochu panny Marie, oné zázračné matky boží doxanské.

Hrabě kráčel ku kapli, ke kostelu v pravo od hlavního vchodu přistavené, kteráž se dle svatého, jehož Rosti v ní pohřbeny byly, kaple svatého Candida nazývala. Tam stála tak zbožně ctěná socha panny Marie doxanské.

Socha tato, v životní velikosti, odlita byla dle vlašského vkusu. Oblečej její byl z vosku, vlasy byly plavé, na nich stříbrná koruna, dále úplný oblek, pozůstávající z velkého, drahocenného, zlatem protkávaného pláště, spjatého sponkou s drahocenným smaragdem, a z hedvábného spodního šatu. Ani střevíce a punčochy nechyběly. V uších a na rukou měla nádherné, drahokámy vykládané náušnice a prsteny. Na krku nalezal se nad míru krásný náhrdník a několik řad perel. Okolo rukou byl ovinut růženec, u nohou ležela zeměkoule s půlměsícem, ovinuta hadem.

Považuje odejmutí těchto skvostů za nejtěžší díl své úlohy, ponechal jej až na konec.

"Přineste nějaký stolek ze sakrystie," pravil hrabě k sestře sakrystance, která osud všechny své úlohy se zatmračeným vice obličejem, avšak bez odmluvy vykonávala, "a vystoupněte zde nahoru. Sundáme korunu a ty ostatní skvosty."

"Já učiním vše," dala sakrystanka za odpověď, "ale toto — za celý svět neučiním. A kdyby bych i chtěla — vždyť by mi z úcty a strachu ani ruce neslouživly. Což nevíte že jest to ta zázračná matka boží, která nemocné hojí, slepým zrak navracuje, chromým jich údy narovnává?— Ona i také na lidi, kteří u jejích nohou skroušeně v pobožnosti trvali, promluvila a je potěšila, avšak stalo se také jednou, že jeden rouhač a vysmívač, který se jí přiblížil, jako bleskem raněn na místě zemřel! Co vy ode mne, pane krajský, žádáte, to nemohu, nemohu učiniti! Dříve mohla bych do vařící vody skočiti!"

"A já," zvolala abatyše, slova sakrystanky potvrzujíc, "mohla bych spíše svou vlastní matku v rakvi vyvléci a obrati!"

Hrabě stoje nějakou chvíli v rozpacích a nevěda si rady, obrátil se náhle k Ebensteinovi:

"Nepřišli jsme, abychom citům kohokoliv ubližovali. Chci ustoupiti od svého práva, tuto službu žádati. Přineste aspoň nějaký stolek—" končil, obraceje se k sestře sakrystance.

Když byl stůl přinešen, pravil hrabě:

"Prosím vás, pane krajský komisaři, abyste sám nahoru vystoupil—"

"Dejte pozor, stůl se zvrátí—" zvolala sakrystanka, když byl Ebenstein na něj vyskočil. Dejte pozor, vám se něco přihodí! Ach, jak matička boží na vás pohlíží—"

"Pan baron se nebojí," pravila abatyše sarkasticky. "Oniť má ďábelskou srdnatost—"

Mladý úředník, chtěje sejmouti nákrčník, pravil:

"Vy přece víte, že nekonám nic s rouháním a nezbedností, nýbrž z povinnosti a poslušnosti."

On snímal nyní dříve uvedené kvosty ze sochy panny Marie a podával jeden po druhém dole stojícímu sluhovi.

"Hleďte, nyní to počíná!" zvolala sakrystanka pronikavým hlasem, tak že se to po celém kostele rozléhalo. "Nyní to počíná. Matka boží nechce svou korunu vydati!"

V tomto okamžiku podala se koruna silnějším trhnutí a ostala v Ebensteinově ruce; on podal ji sluhovi, ale také část vlásenky, jen několik prstů široké, spadla zároveň na zem.

"Kdyby byla vlásenka matky boží ze zlata a ne jen z vlasů," zvolala abatyše na krajského komisaře, "vy byste ji jistě nebyl tak opovržlivě na zem hodil."

Baron Ebenstein neodpověděl ani na tento nespravedlivý nájezd, nýbrž hleděl na svou pravou ruku, která krvácet počala.

On natrhl si, snímaje korunu o jemný hřebík, kterým tato připevněna byla ačkoliv ne nebezpečně přece dosti hluboce kůži na prostředním a ukazovacím prstu.

"Tu vizte! On krvácí! On krvácí!" volaly abatyše a sakrystanka společně. "Soud boží již počíná a bude zajisté ještě přísnějším."

Mezitím ovázal si Ebenstein kapesním šátkem ruku, aby mohl plášť a ostatní sejmouti, aniž by to krví potřísnil.

Když byl práci dokonal a se skočil, pravil hrabě Kolovrat k abatyši, zpovědníku a sakrystance obrácen:

"Já děkuji vám společně za podporu, kterouž jste mi poskytli. Ostatně přeji z celého srdce, aby mi povolání, jakého se mi v Doxanech dostalo, v mé další, státu věnované službě nebylo přiděleno."

Opustil na to svými provázen kostel a ne dlouho potom klášter.

Navrátiv se do hostince a přišed do svého pokoje, kázal hned zapřahati, neboť chtěl ještě za dne Doxany opustiti.

V tom čase, co se v hostinci sdrželi, vypravovali mu jeho sluhové, že od jedné klášterské služebné, sloužící v dvorci ku klášteru patřícímu, slyšeli, že v posledním čase v průtoku částky malé kostry nalezeny byly.

Mimo to vypravovali sluhové, že od jiné služebné slyšeli, že jeptišky noční oheň v kostelní hrobce samy zapálily, a že jedna při tom pomáhající jeptiška z neopatrnosti těžce popálena byla.

Hrabě poslouchal vše toto zcela klidně, rozkázal ale sluhům, aby o všech těchto pověstech úplné mlčení zachovali.

Když byl cestovní vůz, očekávající hraběte z Ebensteina, přejel, shromáždilo se najednou veliké množství lidí kolem hostince. Bylo to velmi nápadné, a to tím více, an po celý den v Doxanech úplný pokoj panoval.

Jelikož se množství, obklopující cestovní vůz ve velkých davech zcela pokojně chovalo, sešel hrabě se svým mladým průvodčím bez vší obavy dolů. Všickni uctivě ustupovali, nedávajíce ani hlasu od sebe; avšak z tváří všech kolem stojících neomylně bylo pozorovati, že buď hrabě buď Ebenstein, buď oba předmětem jsou nápadného prohlížení a největší zvědavosti.

Teprv když Ebenstein vstupoval do vozu a při tom svou šátkem ovázanou ruku viděti nechal, byla příčina této zvláštní zvědavosti na jevo.

"Vizte jeho zavázanou ruku!" bylo najednou as z padesáti hrdel volíno, a tento výkřik opakoval se ještě, když byl i vůz odjel.

Rozšiřilať se totiž bleskem pověst, že panna Maria krajskému komisaři, když jí korunu odnímal, dva prsty prokousla.

Lid byl se za tou příčinou sběhl, aby se při odjezdu na vlastní oči o tomto zázraku přesvědčil — a nyní byl v skutku přesvědčen.

Ode všech očí pronásledován odjížděl Ebenstein. Muž, kterého mnozí v Doxanech co osvoboditele buď svého života neb svého majetku ctíti měli, byl těmto samým lidem nyní předmětem největší hrůzy. Tak převažuje svého náboženské stanovisko v hlavách sprostého lidu vše ostatní.

—v—

Neníť to pravda, což od všedních a povrchních hlav tak často tvrzeno bývá, že totiž největším reformatorským ustanovením často nejmenší a nejmalichernější příčiny za základ slouží. Neníť to pravda, neboť velcí duchové nejednají nikdy z malých popudů a denních nápadů, nýbrž ze zásad a z přesvědčení, kteréž se pomalu, avšak organicky v nich vyvinuly. Arciť nedá se zapříti, že jistý osobní motiv, něco, co bezprostředně vystoupilo, velmi často co poslední pobádající popud účinkuje, síly a odhodlání uvolňuje, kteréž dlouho zahraženy byly, tak sice že se to těm, kteří do hloubky nepatří, zdá, jako by největší projekty okamžikem zrozeny byly.

Také to mohutné a ve svých následcích velkolepé ustanovení vyzdvižení klášterů, o němžto jsme v předešlých odděleních příklad předvedli, nebylo dílo improvisované. Bylť to čin, ležící v duchu tehdejší doby, který se v osvícené hlavě Josefově zvláště odrážel. Svět měl dle výroku Voltaira "dekapucinován" býti. Ano toto počínání si císaře nepřičilo se ani vlastním názorům jeho císařské matky, která, ačkoliv dobrá katolička, přemáhání se k ášterů zamezovala a duchovní bezprostřední spojení s Římem zakázala. Již Marie Terezie kázala pověstnou bullu "in coena domini", kdekoliv se v sbírkách zákonů nalézala, vyřezati. Tak velmi panoval již vliv jansenismu mezi jejími rádci, vliv to, kterýž konečně v ustanovených Josefových se dovršiti a daleko meditován na světlo vystoupiti měl.

A jako by osud sám na se byl převzal nutnost těchto nových ustanovení dokazovati, vycházely ještě po vydání těchto ediktů věci na jevo a bývaly odkrývány, kteréž, jako by poslední pochybnost o spravedlnosti těchto zameziti chtěly. Jedna z těchto jest tak nápadná, a stojí v tak úzkém spojení s ostatními udajemi, v nichž se naše vypravování pohybuje, že nemůžeme je mlčením pominouti.

Na Novém trhu ve Vídni stojí klášter kapucínů, stavení, jehož základy ze sedmnáctého století pocházejí. Ferdinand II. odstoupil po bitvě na Bílé Hoře mnichům Františka z Asisi starý skamburský dvůr, a za tímto ležící, k blízkým dvorním konírnám patřící skladiště. Na tomto místě povstal poznenáhla jednoduchý klášter a kostel, pod nímž se ona znamenitá hrobka nalezá, přechovávající v sobě kosti Habsburků od Matiáše počínaje. Hrobka tato jest z pokory nejchudším mnichům k ošetřování předána.

V době, do níž naše vypravování padá, nalezali se konventualové tohoto kláštera ve zvláštním poměru. Tito nevědomí mniši, kteří na žádné universitě studia nekonali a se dle starého obvyklého způsobu vzdělávali, byli duhcovními rádci paní z nejvyšších rodin šlechtických. Vysoká šlechta, zvyklá zvláštní od ostatní společnosti hermeticky uzavřený díl tvořiti a pokud možná nejmíň mezi lid se vmísiti, měla své domácí kaple, v kterých denní bohoslužba pro panstvo a služebnictvo držána byla. Kněz musel zde denně k polednímu čísti. Od vznešených rodin vídenských byli k tomu ponejvíce kapucíni vyhlídnuti. Tito bosáci přicházeli se svými dřevěnými sandálami i do síní hradu a často byl ten neb onen od Marie Terezie v předsíni přijat. Ne bez jakési závisti bylo za onoho času dotýkáno, že kněži tohoto řádu ty nejkrásnější paní a slečny vysoké šlechty v jich ranních nedbalkách spatřují, pokud vlas jejich není ještě pudrován a tváře, jak tehda obvyklo bylo, líčeny nebyly.

V tomto klášteře žil kolem roku 1782 mladý mnich jménem p. Inocenc, syn hostinského blíže Prešpurku.

Vychován příliš pobožnými rodiči, byl obzvláště vlivem své matky, která jej již co dítě církvi obětovala, k duchovnímu stavu ustanoven. Avšak i on sám nebyl, když ve svém sedmnáctém roku do řádu vstoupil, prost vší illuse o štěstí a svatosti svého budoucího povolání. Obdařen jsa živým a bohatým duchem a neobyčejně živou fantasií, myslel si, že bude žíti v bohumilém pokoji, prost všech pozemských starostí, a že se bude moci úplně vědám a pátrání po nejvyšších pravdách oddati.

Brzy však po vstoupení jeho do kláštera nastalo u něho strašlivé zklamání. Hrubý hábit na nahém těle nositi, mýti oltářní schody, chodby klášterní městi, každé ráno k ranní mši vstávati, dnem i nocí modlitby odříkávati, toť zdálo se mu jen mozku a myšlenek prázdné hlavě možným.

Avšak zvyk a pobádání k zapírání sama sebe zmohou zajisté mnoho. Poznenáhla účinkovalo čtení exegetů a dogmatiků na něho tak, jak na mnohého jiného; on sám přičlenil se se všech svých sil o to, všechny upomínky na svět ze srdce svého vymítiti a pravým mnichem se státi.

Dnem i nocí studoval nyní církevní otce a středověkové klášterní spisovatele, i počal se mrskati a bičovati. Brzy byla jeho obrazotvornost tak rozohněna, že jeho nejmilejším přáním bylo, zabitu býti od pohanů a kacířů aneb ukřižováno, aby si vydobyl mučednickou korunu.

Tomuto samovolnému fanatismu, spojenému se znamenitým bohosloveckým vědením a nepopíratelným duchem nemohlo ujíti uznání. Převor i provincial pocítili mladého mnicha obzvláštní důvěrou a stavěli jej spolubratrům za následování hodný příklad. I do síní římské nuntiatury ve Vídni došla pověst jeho iména, i očekávali tam, až by jen zralejšího věku dosáhl, aby jej co mnohoslibný nástroj církve bojující upotřebiti mohli.

Podivuhodné vybočení přirozenosti lidské! Najednou — uprostřed své dráhy — cítil Inocenc v hloubi srdce svého bolesti probuzení, vrácení se ku skepsi, odpor proti bohoslovectví, žádost po světě, neodolatelnou touhu po osobní svobodě. V nápadné protivě počal nyní, místo obvyklého čtení mnišského spisovnictví, spisy svobodomysiných filosofů krytě čísti. Umělť si po nebezpečné a drahé cestě filosofické spisy do své cely připraviti. Brzo přišlo to s ním tak daleko, že by byl, ať by se s ním cokoliv událo, z kláštera uprchl, kdyby jej nebyla zpomínka na matku zdržovala.

Nucen jsa se přetvařovati, aby se jen zdálo, že se nezměnil, rozpadal se vždy dál a dále sám s sebou. Onť nenáviděl sama sebe, jeho celé sebevědomí bylo zdrceno.

Uváděje citáty buď ze sv. Bonaventury neb z Belarmina, bylo mu tak jako lháři, pronášejícímu jen pravdě nepodobné, ba makavě nemožné; on divil se, že jeho vnitřní převrat nebyl již zde všech s ním obcujících poznán, a jeho patrné odpadnutí přísným trestem stíženo. Tyto strašlivé myšlénky provázely jej po celý den, až na své lože ulehl. S touto traplivou starostí probouzel se denně.

V noci ze dne třiadvacátého na čtyryadvacátý únor roku 1782, tudíž několik málo neděl před udaji, kteréž jsme prvé vypravovali, ležel pater Inocenc v tvrdém spánku. Dle řehole sv. Františka musely dveře jeho cely po celou noc otevřeny býti. Na jednou probuzen byl jasným světlem svítilny držené před jeho obličejem.

Frater Hieronymus, bratr laik, stál před ním. —

Frater tento, urputně, vypadající, zarputile mlčenlivý muž, obrovsky složitého těla, byl vykonávatelem trestů klášterních. Inocenc, svých tajných přečinů si vědom, třásl se po celém těle poznav jej, i nebyl schopen ani té nejnepatrnější otázky ze sebe vypraviti. Bylot mu, jakoby pochop inquisice před ním stál.

"Vstaňte bez odkladu", pravil Jeroným, "musíte mne následovati."

"Kam?" ptal se Inocenc skorem bez ducha.

"Kam já vás povedu", zněla krátká odpověď.

"A co mám činiti?" zvolal vybídnutý živěji s přízvukem zoufalého napnutí.

"To uslyšíte, až budeme na místě", odtušil Jeroným.

"Pater quardian rozkazuje vám při svaté poslušnosti, kterouž jste přísahl, následovati mne, kam vás povedu."

Mladému mnichu tanulo nejhorší na mysli: však jakmilo slovo "při svaté poslušnosti" vyřknuto bylo, bylo by i to nejmenší zdráhání nejstrašnějším proviněním. Obleknuv se hbitě následoval fratera před ním se svítilnou jdoucího.

Přišed před celu jednoho ze spolubratří, vkročil do této, vyrušil spícího ze spaní a řekl mu latinsky do ucha:

"Odvádí mne, Bůh to ví kam. Pakli se zítra neobjevím, oznam to mému otcovskému příznivci Rautenstrauchovi."

Spolubratr hleděl tázavě na Inocence, jako by slovům jeho nerozuměl.

Inocenc opětovav, co byl prvé řekl ještě jednou důrazněji pospíšil ven.

Jeho strach zvýšil se, když jeho nevlídný vůdce z hlavní chodby odbočiv, do vedlejší, k celám kázenickým vedoucí jej vedl. Avšak přišed ku kamenným točitým schodům, vedoucím přímo k oněm obrátil se na stranu na schody, vedoucí přímo do dvoru klášterního.

Mladému mnichu spadl kámen ze srdce, ačkoli mu hádanka, kam by v tak podivnou hodinu a tak tajemným způsobem veden byl, nerozluštěna ostala.

Tak přišli oba do dvoru klášterního. Sníh ležel zde vysoko a třpytil se od lesku jednotlivých hvězd. Frater Jeroným kráčel přes příč bílé plochy až na konec dvoru a zastavil se zde před úzkými šedivými dveřmi, které Inocenc nikdy nebyl pozoroval.

Pak vybral klíč ze svazku, který sebou nesl, a otevřel dveře.

Stáli v místnosti podobné kůlně.

Sotva že vstoupili, zavřel frater úzké dvéře opět za nimi.

Pokud jen slabé světlo lucerny rozhled dopouštělo, byly tyto místnosti prázdny a pusty.

Však již otevřel Jeroným jiné dvéře a šeptal:

"Shýbněte se, abyste se neuhodili o veřeje do hlavy."

Mladý mnich, jehož rozčilení v úplné dřívější trapivosti se dostavilo, učinil, jak mu bylo nařízeno, i slyšel, že i ty dvéře uvnitř zavírány byly.

Chtěl mluviti, avšak neschopen slova ze sebe vyraziti, třásl se po celém těle.

Mezi tím prošli chodbu, která tak úzká byla, že by tlustý člověk sotva byl prošel. Na konci této chodby byly opět jedny dvéře otevřeny a pak jako dříve z uvnitř zavřeny.

Tu uchopil frater Jeroným svého průvodčího za ruku a pravil dosti hlasitě:

"Ještě několik kroků. Pak přijdou schody. Jest jich sedm."

Hned na to sestoupili dolů, i šli nyní točivou podzemní chodbou dále.

Vzduch byl vlhký, ztuhlý, sotva k dýchání. —

Pater Inocenc měl se za ztracena, jeho nohy hrozily pod nim klesnouti, když vstoupiv do sklepovité místnosti železem pobitě dvéře, opatřené velikými visacími zámky spatřil.

Zde byly, o tom nemohl dělo pochybovati, podzemské žalářní cely.

(Pokračování.)

## Pozdě.

Ve velké světnici je ticho, chladno a temno. V jedné koutě je již čirá tma a jenom naproti vysokým oknům obrážejí se jasné čtverhrany na stěně, na stropě a těžkém dubovém stole. Na stole stojí přehnutá lampa, vedle ní na polo vyprázdněná velká lahev vína a šourem leží lehká ručnice myslivecká.

Jen občas přeruší dutý tón přišerně ticho...Dohořelé zbytky v krbu, s šelestem řítí se v hromadu a z nejtemnějšího kouta jizby zaznělo náhlý vzdech jako ohlas tohoto šelestu. V koutě tom cosi se pohnulo, jakoby temno rukama rozrážel, blíží se velký, širokopleci muž ku stolu. Svalovitá chvějící se ruka sáhne v jasnější pruhy světla, uchopí lahev....a po chvíli postaví ji skoro vyprázdněnou na staré místo. Nejistým, těžkým krokem přiblížil se pak osamělý piják k oknu, opřel se nedbale o trám a upřeně zadíval se oknem na posněženou planinu. Zdivočilý obličej jeho zrudnul. Obrácenou rukou mnul si muž chvíli čelo, a hvizdaje skrze zuby, popočel od okna ku dveřím a od těch opět nazpět k oknu.

V krbu šumí a šeptá to; ale venku sklánějí se znenáhla stromy, jakoby chtěly tiší sněhu setřásti; lomcují sebou hromadně a strašné chvění bloudí všemi haluzemi. Muž rozepnuv na prsou krátký lovecký svůj kabát, dívá se polo ironicky polo zvědavě dolů na spustlý svůj dvůr. Velká vrata zazní již jen jedno křídlo v stěžejích; druhé leží vedle zdi na silnici....A když pak křídlo vrat v stěžejích nepozorovaně se pohnulo a tiše, skoro jako člověk zaupělo, pousmál se muž trpce.

Komínem hvízdá vítr do vnitř jizby. Malé kamínky v pravo i v levo o stěny bijíce řítí se dolů do popele a černý, vedle krbu ležící pes kňučí ze spaní a škubá nohami. Jda podle psa, shýbl se osamělec, pohladil jeho hlavu a bezmyšlenkovitě rozžal lampu. Vyměniv vyprázdněnou lahev za novou, plnou, okusil vína. Tvář jeho se vyjasňuje a muž počíná chraptivým hlasem zpívat starou jakousi píseň studentskou....

Náhle počíná být v osamělém domě živo; ve všech chodbách to kňučí a šíří, ve všech chodbách cosi se hýbe. Velké, vyřezávané skříně praskajíce tříží v plápolající světlo; na stropě klátí vichr kusem odtržené tapety sem a tam a drobounký písek sype se s hůry při každém prudkém zavanutí větru na stůl....Bouře zuří kolem dvorce, lomcuje kohoutem na střeše, bubnuje do všech okenic, opírá se o všechny dveře, zalehá svištut do všech skulin a vyje všemi pustými chodbami....

Vlastník domu povytáhnuv knot lampy výše, strčil ruce do kapes a s výrazem trpkosti dívá se ku stropu. Však náhle udeřil pěstí na stůl, nebo skučící vichr zuří nad jeho hlavou v komnatě, nalezající se právě nad světnicí, v které muž mečká a převrhl tam cosi s rachotem na podlahu...Pes stříhaje ušima a temně vrče, tlačí se k svému pánu. Tento, přehodiv ručnici přes rameno a vzav lampu do ruky, ubírá se nejistým krokem k pěkně vyřezávaným točitým schodům, za jejichž prvním schůdku byl dříve sedál. Jakmile na schůdek ten vstoupil, počal se chvěti; čím výše však stoupal, tím větší vzdorovitost jevila se v dříve tak bezvýraznem obličeji. Ob čas sáhl si rukou v rozčechraný plnovous a když se octnul nahoře, vyrazil kopnutím dvéře dokořán...Bouře zavála mu těžké hedvábné záclony do obličeje. Prudce odhrnul je stranou a drže lampu nad hlavou, díval se, co bylo jej i jeho psa z polomdlé vyrušilo.

"Ach, tak!"... zabručel, odkopnuv bílé střepy rozbité Venušiny sochy na koberci. Bouře byla vyrazila dvéře balkónu a vichr, opřev se o sochu na podstavci, překotil ji a střepy zalétly až do komnaty.

S přimhouřenýma očima procházel muž komnatou; pes jeho plouží se opatrně za ním. Osamělý muž zavřel opět dvéře; dvě, tři prudké rány pěstí do dveří, a závory opět zapadly; pak otočil rezavý klíč a opřel se koleny i lokty o dvéře, jakoby chtěl s vichrem venku bušícím zápasiti....

"Jen pevně!" pravil na polo pro sebe a na polo k zvířeti, jež s něho očí nespouštělo. A v komnatě ani se nerozhlédnuv, chtěl jí opustiti. V tom kmitla jasná prouha světla po koberci. Pohlédl směrem, kterýmž se prouha světla chvěla a zrak jeho mimovolně přeletěl drahocenné obrazy, rozkošný nábytek, jemné zrcadlo a hodiny, až utkvěl na zaprášeném zrcadle, z něhož se naň škle bil spustlý, osoužený, živý obličej. Kývnul naň hlavou a vlastní jeho tvář kývnuti opálila. Kvapně postavil lampu na stůl, sejmul ručnici a nechav ji padnouti na podlahu, zaťal pěstě a zatřásl se, jako by se chtěl probuditi; pak ale rozhlédl se opět kolem sebe po komnatě a bolestně vzdychl... Opatrně nadzdvihl jednu záclonu a opřel hlavu o jeden ze sloupků, na nichž spočíval baldachýn nad bělostvoucím lůžkem. S trpou zvědavostí nahnul se k lůžku, a dotknuv se místa, kde druhdy její hlavinka spočívala, zamyslil se a v duchu bojoval s poněžnými zpomínkami.... Mimovolně vztáhl ruku a uvrnul hebkou, měkkou poduštičku; prsty jeho dotkly se nočního šepečku, jenž tam ležel a muž, přitisknuv šepeček k své tváři, zašeptal s přimhouřenýma očima:

"O má ženo...má ženo!..."

Bouře venku utichla; jen ob čas zanáší sem tichnoucí vítr z dáli tajemný jakýs tón, jako by saně uháněly po zmrzlém sněhu anebo kopyta koňská v sníh se bořila.... Ještě jednou na posledy zavál prudký vichr...a kolem dvorce je opět pusto a mrtvo jako na hřbitově...

Muž se vztýčil. Usedl na pokraj lůžka, opřel lokte o kolena a skrývaje hlavu v dlaních opakuje zas a zase jméno své ženy... Od okamžiku, kdy jej byla pro jiného opustila, nebyl vstoupil do této komnaty.... Dny a noci, jež strávil opuštěn, ani nepoučil... nezaslal jiného zaměstnání, kromě honby a pití. Svou lásku, svůj hněv, svou žárlivost, svou nenávist, vše — vše soustřeďoval pitím.... Služebnictvo jej okrádalo a upřchlo pak; on si toho nevšímal a nenajímal nových sluhů. K čemu také?... Stáda jeho bynula, on toho nedbal...K čemu?...Dům jeho pustnul, on se tomu jen smál.... Proč?... Čím mu byla vůči která ta spousta, když jej byla ona oklamala a opustila? Ona, jeho žena, kterouž si byl do tohoto zákoutí světa přivedl, pro kterou byl tento ráj vykoupil, žena, která byla jeho světlem, jeho pýchou, jeho ctí, jeho životem...Vše — vše to minulo...on jen pil a zpíval a smál se; někdy zastřelil nějakou zvěř a dívoval se pak zamyšlen v hasnoucí oko její...

Jen stará jeho kojná u něho vytrvala. "Jeť to hanba, že tak sama sebe ničíš", pravila kdysi k němu lomíc rukama, "proto že ti tvá žena utekla."

"Pravda, pravda, stalo!" odpověděl a nahlv zvolna svou ručnici, položil ji vedle sebe.

Nyní však, když tak osamělé sedí v komnatě, v kteréž doposud je cítit onu vůni, kterou ona druhdy tak milovávala, počíná se v něm dávný hněv zneenáhla bouřit po novu....

Zde, v této komnatě vznášívala se tenkráte lehká postava její po kobercích, plížívala se po točitých schodech dolů a kmitla se podle jeho lože — na němž on o ní snil — a uprchla pak pryč... pryč do náručí jiného...pryč v daleký svět... A proč?...

Divoká žárlivost vzplanula opět a duši jeho při této vzpomínce.

"Hledal jsem ji a opět hledal, ale nenalezl!" šeptal beznadějně.

Před ním leží malý hedvábný střevíček; roztoulná nožka, kteráž si byla dala podobný střevíček tak často jeho rukou zouti, objevila se opět před duševním jeho zrakem.... Minulost a přítomnost slučují se s sladkými vzpomínkami omámen naslouchá do všech koutů, v nichž se byla čtveráčivá žinka, škádlíc jej, tak často skryla.... Vše již minulo...davno minulo...

Zmocnila se ho lhoucí touha. Chtěl ji opět spatřiti, chtěl ji opět slyšeti smáti se. Mávnul rukou do vzduchu a toužebným hlasem zvolal:

"Vrať se, o vrať se opět drahá moko má!"

Noční vítr pohybuje hedvábnou záslonou u dveří, vedoucích na schody, a záslona šelestí jak ženské šaty.... Pes položiv jednu tlápu na pán vu rožu, dívá se ku dvořím a radostně vrčí, neboť klika se pohnula a zvolna, tiše otvírá někdo dvéře.

"Hektore, co to?" zvolal muž upíraje zrak svůj neodvratně na naslouchající zvíře.

Pes vrčíc mlčí. Dveře otevřely se do kořán. Muž povstav potácel se několik kroků ku předu. Vítr zavál k němu vůní, kterou byla komnata ještě zcela naplněna. A tamo....mezi dveřmi a stěnou spočívá na klíci žlutá ruška, kterou byl druhdy nosíval nákrčníc zalíbal. Nevidí nic než tuto rušku. Chce ku předu; nohy však mu vypovídají službu, chce vzkřiknouti, však jazyk jeho je bez vlády; pes jeho mocně se dmou, rous visí mu svisle dolů, mozek jeho je vřící stroj; ale všechno padá a lene jej k otevřeným dveřím, na jejichž prahu stojí...jeho žena.

Divoké výkřik, jako zazvytí roztouženého dravce vydral se z jeho útrob. Výkřikem tím nabyl opět své vlády a skokem octnuv se u ženy, škube a trhá na smrt bledou chvějící se bytost a vleče ji jako kořist do prostřed komnaty. V tom jej síly opustily; zavrávorav odstrčil ženu prudce od sebe a sklesl na stoličku....

Žena sklesla na zem nedaleko něho. Velké, mlčky za odpuštění prosící oči její jsou neodvratně upřeny na jeho zděšenou tvář. Na kolenou plíží se k němu blíže; vztahuje k němu sepjaté ruce a hledá tvář její sklesne posléze na jeho kolena. Jako temná hádata vlní se vzňoše její po bílém, červeně protkaném koberci... mlčky leží před ním, líbajíc jeho nohy....

Muž se k ní nakloní a s podivnou pozor